

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 7 Nr. 132 2012

Skjøtselsplan for slåttemark

Kvanndalen gård, Rana kommune, Nordland fylke

Maja S. Kvalvik & Annette Bär

Bioforsk Nord Tjøtta

Forsidebilde viser slåttemark på Kvanndalen gård i Rana kommune. Bilde tatt av Annette Bär.

Hovedkontor/Head office
Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord
Tjøtta
8860 Tjøtta
Tel.: (+47) 40 60 41 00
tjotta@bioforsk.no

Tittel/Title:

Skjøtselsplan for slåttemark – Kvanndalen gård, Rana kommune, Nordland fylke

Forfatter(e)/Author(s):

Maja S. Kvalvik & Annette Bär

<i>Dato/Date:</i> 26.10.2012	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420199	<i>Saksnr./Archive No.:</i> 2011/908
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 7 (132) 2012	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-00981-8	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 14	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 3

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Fylkesmannen i Nordland	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Kjell Eivind Madsen
---	---

<i>Stikkord/Keywords:</i> Kulturlandskap, slåttemark, naturbeitemark, Kvanndalen, skjøtsel	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark
---	---

Sammendrag:

Denne skjøtselsplan presenterer slåttemarka på Kvanndalen gård på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen baserer seg på kartlegging av vegetasjon knyttet til slåttemarka, samt tidligere arealbruk og historie. Planen anbefaler tiltak for skjøtsel av slåttemarka på gården i form av fortsatt tradisjonell bruksform og bruksintensitet. I tillegg presenterer planen også naturbeitemark som en annen naturtypelokalitet med verdifull kulturmark, men uten skjøtselanbefalinger.

<i>Land/Country:</i>	Norge
<i>Fylke/County:</i>	Nordland
<i>Kommune/Municipality:</i>	Rana kommune
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Kvanndalen gård

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund, avdelingsleder

Maja S. Kvalvik, forsker

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtelsesplan i samsvar med Handlingsplan for slåttemark. Arbeidet er utført på oppdrag fra grunneierne Ole Arne Olsen og Vanja Kolåsæter Olsen samt Fylkesmannen i Nordland. Planen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel for slåttemarka på Kvanndalen gård i Rana kommune. Generell del (A) er hentet ut fra handlingsplanen for slåttemark, som angir en mal og retningslinjer for slåttemarker i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne skjøtelsesplanen. Planen beskriver også naturbeitemark som en annen verdifull kulturmarkslokalitet, men anbefalt skjøtsel foreligger ikke for denne naturtype. Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2012). Naturtypeavgrensing har ikke blitt foretatt i enkelte gjengroingsarealer. Dette gjelder blant annet to arealer sør for Kvanndalsvegen, øst og vest om fulldyrka eng (UTM33, 0486561 7360285 og UTM33, 0486901 7360376). Disse ble kartlagt under befaring 2012, men restaurering her vil kreve store ressurser i en årrekke i både form og økonomi, og ikke minst arbeidskraft.

Takk til grunneier og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid og for verdifull informasjon til prosjektet.

Tjøtta, 26.10.2012

Maja S. Kvalvik
prosjektleder

Innhold

A. Generell del	4
Slåttemarksutforminger i Nord-Norge	4
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	5
B. Spesiell del: Lokalitet 1 - slåttemark	7
Søkbare egenskaper	7
Områdebeskrivelse	7
Skjøtselsplan.....	9
B. Spesiell del: Lokalitet 2 - naturbeitemark	11
Søkbare egenskaper	11
Områdebeskrivelse	11
Kilder	13
Vedlegg.....	14

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflateryddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og lite eller ikke gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir/ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor i landet man er. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauvving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. Sammenlignet med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger i Nord-Norge

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladtistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarksfrøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarklokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Den beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls motorisert slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga er viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er dette eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som for eksempel søstermariehånd er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av eng som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller

lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjørdurt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått med ljà eller krattrydder flere ganger i løpet av sesongen. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNs hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Spesiell del: Lokalitet 1 - slåttemark

Søkbare egenskaper							
*Navn på lokaliteten Kvanndalen slåttemark				*Kommune Rana		*Områdenr. 183391045	
ID i Naturbase BN00069928		*Registrert i felt av: Maja S. Kvalvik & Annette Bär/ Marit Dyrhaug				*Dato: 23.07.2012/ 22.07.2010	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige)						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Marit Dyrhaug kartla området i 2010 for naturbaseoppdatering. Omtalt i Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95, redigert av Fylkesmannen i Nordland 2003. Registreringer utført av Anders Ofte, Hanne Edvardsen, Vibeke Vange og Unn Tveraabak.							
*Hovednaturtype:			% andel		Utforminger:		% andel
Slåttemark - D01, 100 %					Svak lågurt-slåtteeng – D0115, 70 %		
Tilleggsnaturtyper:					Slåttevåteng – D0121, 15 %		
					Lågurt slåttefukteng – D0119, 15 %		
*Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
-							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	Frisk fattigeng – D0104 Våt/fuktig middels næringsrik eng – D0112 Frisk næringsrik natureng – D0113
20 – 50 m		Svak		Beite	X	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
Områdebeskrivelse							
INNLEDNING							
<p>Kvanndalen gård ble befart i 2010 av Marit Dyrhaug ved Norsk Landbruksrådgiving Helgeland i forbindelse med naturbaseoppdatering. Vegetasjonstyper og arter ble da grundig undersøkt og beskrevet i Naturbasen. Sommeren 2012 ble Kvanndalen befart igjen av Maja S. Kvalvik og Annette Bär ved Bioforsk Nord Tjøtta i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for gården. Sammen med grunneierne ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Kartleggingen fra 2012 supplerer den fra 2010, men grunnet endring i skjøtsel etter 2010 av tidligere beskrevne og avgrensede to områder (naturbeitemark og slåttemark) er arealet i dag slått sammen til et slåttemarksområde.</p>							

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Gården Kvanndalen (Gnr/Bnr 64/4) ligger ca. 300 m o.h. i Kvanndalen, en sidedal til Grønnfjelldalen, Rana kommune. Gården ligger sørvendt til med innmarksbeiter, fulldyrka eng og tilgrensende utmarksbeiter. Lokaliteten omfatter slåtteeenga nord og rundt om et gammelt våningshus (innerstua), i alt ca. 23 daa. Lokaliteten avgrenses av driftsvei i sør, eiendomsgrense i vest, skog/utmark i nord og intensivt drevet eng og bebyggelse i øst. Berggrunnen består av kalkglimmerskifer, stedvis kalksilikatførende skifer.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Dominerende vegetasjonstype er D0104, frisk fattigeng, med innslag av våt/fuktig middels næringsrik eng (D0112) og frisk, næringsrik natureng (D0113) med ballblom og skogstorkenebb. En tresatt bekkedal nordvest i lokaliteten samt spredte lauvtrær langs kantene inne i den sørøstlige delen av lokaliteten ble ikke nærmere vurdert under kartleggingen i 2012, men er tatt med i avgrensinga da gresset også slås mellom trærne.

ARTSMANGFOLD:

Enga er artsrik med sine over 40 karplanter. Karakteristiske og dominerende arter i frisk fattigeng er gressarter som engkvein, gulaks, engrapp og rødsvingel. Urter som kan nevnes er småengkall, ryllik, engsoleie, engsyre, blåklokke, karve, prestekrage, forglemmegei sp., føyblom, fiol spp. (bl.a. fjellfiol), grasstjerneblom, kvitkløver, løvetann, tiriltunge og toppklokke (underart ukjent). I øvre del av enga ble det funnet noen eksemplarer av marinøkkel, som er en kalkkrevende art og indikator for gammel kulturmark. I våt/fuktig middels næringsrik eng finnes slåttestarr, trådsiv, enghumleblom, mjørdurt, sølvbunke og sumphaukeskjegg. I fuktigere drag finner vi typiske arter for vegetasjonstypen frisk, næringsrik natureng, som marikåpe spp. (bl.a. engmarikåpe), mjørdurt, skogstorkenebb, engsyre, ballblom, setergråurt og fjelltimotei.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Hele lokaliteten var tidligere slåtteeeng. Slåtten opphørte i 1992 men ble gjenopptatt i 2011. Mellom 1992 og 2011 ble den sørøstlige delen av lokaliteten brukt til helårsbeite. Denne grenser til en tresatt bekkedal i nordvest. På andre siden av bekkedalen ble enga fortsatt slått, samt brukt til vår- og høstbeite av sau og svak beiting på sommeren med kopplam. I dag slås hele området, samt beites kun vår og høst.

FREMMEDE ARTER:

Ingen registrerte.

KULTURMINNER:

Kvanndalen er en fjellgård med verneverdig gammel bebyggelse som i stor grad er restaurert, bl.a. et våningshus (innerstua) fra ca. 1750.

SKJØTSEL OG HENSYN

Slåtten bør fortsette med tradisjonell bruksform og bruksintensitet, med sen slått etter frøsetting og med påfølgende bakketørring eller hesjing. I tillegg er beiting (vår og) høst å anbefale. Dette vil hindre gjengroing og begrense nedgang i artsmangfoldet. Gjødsling og annen næringstilførsel, utenom beiting i midt-sommer eller brakklegging, utgjør den største trusselen mot bevaring av lokaliteten.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Lokaliteten ligger på en fjellgård med verneverdig gammel bebyggelse, og er del av et helhetlig landskapsbilde med stor kulturhistorisk verdi. Slåttemarka er del av et helhetlig kulturlandskap (KF00000523 i naturbase) som ble kartlagt under registreringen av verdifulle kulturlandskap i Nordland 1992-1995 (Ofte et al. 2003).

VERDIBEGRUNNELSE:

Lokaliteten er vurdert til svært viktig, A. Slåttemark er en trua vegetasjonstype, og ugjødsla slåttemark i god hevd er sjelden i området. Naturtypen slåttemark er oppført som EN (sterkt truet) i norsk rødliste for naturtyper (Nordenhaug & Johansen 2011). Lokaliteten er artsrik (40 karplanter registrert i 2010, de fleste av disse engarter) og inneholder mange slåttemarksindikatorer, samtidig som den dekker et stort og sammenhengende areal. Lokaliteten er videre en del av et helhetlig landskapsbilde med stor kulturhistorisk verdi siden den ligger inntil mange bevaringsverdige gårdsbygninger som i stor grad er restaurert. Gården er i aktiv drift og lokaliteten ligger inntil tunet - det er potensial for at en kan bruke slått som skjøtselsmetode i lang tid framover.

Skjøtselsplan

DATO skjøtselsplan: 17.09.2012	UTFORMET AV: Maja Kvalvik & Annette Bär		FIRMA: Bioforsk Nord Tjøtta	
UTM Sone 33, 0486093 7360414	Gnr/bnr. 64/4	AREAL (nåværende): 22,5 daa	AREAL etter evt.restaurering:	Del av verneområde?

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten:

- Bevare slåttemark med tradisjonell bruksform og bruksintensitet, med sent slåttetidspunkt og hesjing eller bakketørking

Konkrete delmål:

- Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet seminaturlig grasmark generelt og slåttemark spesielt
- Arealet skal holdes i hevd som slåttemark (gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig)
- Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende
- Arealet av slåttemark skal være på dagens nivå, eller minst 85 prosent av dagens areal

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

- Beholde artsinventaret (med innslag av arter typiske for ugjødsla kulturmark og slåttemark)

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Sikre at busk- og treoppslag i kanten av slåttmarka ikke sprer seg. (Sett bort fra dette er ikke gjengroing et problem på denne lokalitet.)

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sein slått (etter 15. juli). Bør tilpasses variasjoner i vekstforhold/klima fra år til år. Slått bør uansett skje etter frøsetting. med tohjulstraktor med ryddesag grunnet bratt terreng - Bakketørring eller hesjing. <p>Se for øvrig del A i skjøtelsesplanen.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <p>Restaureringstiltak ikke nødvendig.</p> <p>Aktuelle årlige skjøtelsestiltak, utover de generelle:</p> <p>Ikke andre årlige skjøtelsestiltak utover de generelle.</p>	<p>Årlig</p> <p>Årlig</p>	<p>21 daa 1,5 daa</p>	
<p>UTSTYRSBEHOV:</p> <p>Tohjulstraktor i de store flate områdene (ca. 21 daa), men ryddesag eller ljà anbefales i bratte områder (ca. 1,5 daa)</p>			
<p>OPPFØLGING:</p> <p>Skjøtelsesplanen skal evalueres innen, x år:</p> <p>5 år</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:</p>			
Tilskudd søkt år:	2011	Søkt til:	Skjøtelsesplan
Tilskudd tildelt år:	2012	Tildelt fra:	FM
<p>Skjøtelsesavtale parter:</p>			
<p>ANSVAR:</p> <p>Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen.</p> <p>Grunneierne Ole Arne Olsen og Vanja Kolåsæter Olsen utfører tiltak på egen eiendom.</p> <p>Fylkesmannen i Nordland (miljøvernavdelinga) har ansvar for oppfølging og veiledning i tråd med handlingsplan for slåttemark.</p>			

B. Spesiell del: Lokalitet 2 - naturbeitemark

Søkbare egenskaper							
*Navn på lokaliteten Kvanndalen naturbeitemark				*Kommune Rana		*Områdenr. 183391046	
ID i Naturbase -		*Registrert i felt av: Maja S. Kvalvik og Annette Bär				*Dato: 23.7.2012	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) -						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: andel Naturbeitemark, 100 % Tilleggsnaturtyper:				Utforminger: Svak lågurtbeiteeng – D0415, 90% Lågurtbeitefukteng – D0419, 10%			
*Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) -							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	X	Slått		Torvtekt	Frisk fattigeng – D0104 Frisk næringsrik natureng – D0113
20 – 50 m		Svak	X	Beite	X	Brenning	
50- 100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
Områdebeskrivelse							
INNLEDNING							
<p>Kvanndalen gård ble befart i 2012 i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemark på gården. Naturbeitemarksiokaliteten ble da også vegetasjonskartlagt og avgrenset som en annen verdifull naturtype. Sammen med beitebruker ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan.</p>							
BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:							
<p>Gården Kvanndalen (Gnr/Bnr 64/4) ligger ca. 300 m o.h. i Kvanndalen, en sidedal til Grønnfjelldalen, Rana kommune. Gården ligger sørvendt til med innmarksbeiter, fulldyrka eng og tilgrensende utmarksbeiter. Lokaliteten omfatter en gammel slåtteeng nord for Kvanndalsveien, som i dag brukes som beitemark, ca. 0,7 km fra bolighusene på Kvanndalen gård. Berggrunnen er kalkglimmerskifer, stedvis kalksilikatførende skifer.</p>							

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Beitemarka er oppdelt i tre deler. Mellom disse ligger gamle grøfter som nå er dekket av høyvokste og mer næringskrevende urter og gras, samt bartrær, lauvkratt og -trær. Disse er ikke tatt med i avgrensingen av naturtypelokaliteten. Dominerende vegetasjonstype i naturbeitemarka er frisk fattigeng, men midt i den østligste lokaliteten finnes et fuktigere parti som er definert som frisk næringsrik natureng i gjengroingsfase.

ARTSMANGFOLD:

Dominerende arter er engkvein men også hvitkløver, sølvbunke og engsyre. Andre arter er markrapp, engsoleie, skogstorkenebb, vanlig arve, setergråurt, ryllik, følblom, tiriltunge, åkersnelle, legeveronika, seterstarr, mjørdurt og kattedot. Her finnes også småsyre, skarmarikåpe, trådsiv, lifiol, krypsoleie, rødkløver, forglemmegei sp. og blåkoll. På vestsiden av lokaliteten vokser også høymole, småengkall, timotei, sløke, blåbær, harerug, slåttestarr, tunarve, skogstjerne og fløyelsmarikåpe. I øst finnes et fuktigere område dominert av skogstorkenebb, og her er det spredning av gran, selje og bjørk.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Enga har vært brukt som utmarksslått i gammel tid, men har i nyere tid vært isådd og litt gjødslet. Marka ble sist isådd i 1990, og gjødslet sist i 2009. I dag finns ingen planer om i såing eller gjødsling, og marka beites i 2012 av 22 søyer. Beitetrykket forventes å øke i fremtiden med større besetning på rundt 50 søyer. Trussel for lokaliteten er intensivering av drifta med gjødsling som vil føre til reduksjon av biologisk mangfold, eller brakklegging som på sikt vil føre til gjengroing.

FREMMEDE ARTER:

Ingen registrerte.

KULTURMINNER:

Ingen registrerte.

SKJØTSEL OG HENSYN

Fortsatt beiting og ingen gjødsling vil hindre gjengroing og forhindre nedgang i artsmangfoldet, men det anbefales også at små granplanter, samt større selje- og bjørkoppslag fjernes øst i lokaliteten. Dette er et svært viktig tiltak og bør gjøres da plantene fortsatt er små og enkelt kan fjernes. Beitekvaliteten i lokaliteten vil bli bedre, samtidig som man forsikrer seg om at gjengroingen stoppes. Grunneierne har planer om å øke besetningen og dette er også ønskelig for å holde krattoppslag borte. En løsning på dette er også å gjerde inn restaureringsområder slik at dyrene holdes nært tre- og buskoppslaget i visse perioder, men det er da samtidig viktig å være observant på slitasjefare.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Lokaliteten ligger i nær tilknytting til en fjellgård med verneverdig gammel bebyggelse, og er del av et helhetlig landskapsbilde med stor kulturhistorisk verdi.

VERDIBEGRUNNELSE:

Lokaliteten er del av et helhetlig landskapsbilde med stor kulturhistorisk verdi – naturbeitemarksområdet er tilknyttet en gård med mange bevaringsverdige gårdsbygninger som i stor grad er restaurert. Gjengroingsplanter øst i lokaliteten kan fortsatt enkelt fjernes. Gården er i aktiv drift og med sin størrelse på omtrent 28 daa er lokaliteten vurdert som B, viktig. Funn av rødlistearter og restaurering av de gjengrodde områdene kan tilsi høyere verdi på sikt.

Kilder

Direktoratet for naturforvaltning. *Naturbase. Faktaark for aktuell lokalitet 1 (BN00069928). Hentet i oktober 2012.* Tilgjengelig fra: dnweb12.dirnat.no.

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2. utgave 2006 (oppdatert 2007).

Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. - *NINA temahefte 12: 279.*

Nordenhaug, A. & Johansen, L. (2011). Kulturmark og boreal hei - I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Often, A., Edvardsen, H., Vange, V. & Tverabakk, U. (2003). Verdifulle kulturlandskap i Nordland. Rapport fra registreringer i kulturlandskap i Nordland 1992-95, redigert av Fylkesmannen i Nordland 2003.

Svalheim, E. (2012). Verdisetting - slåttemark. (Ny faktaark for Slåttemark utformet av Ellen Svalheim 22.02.12.).

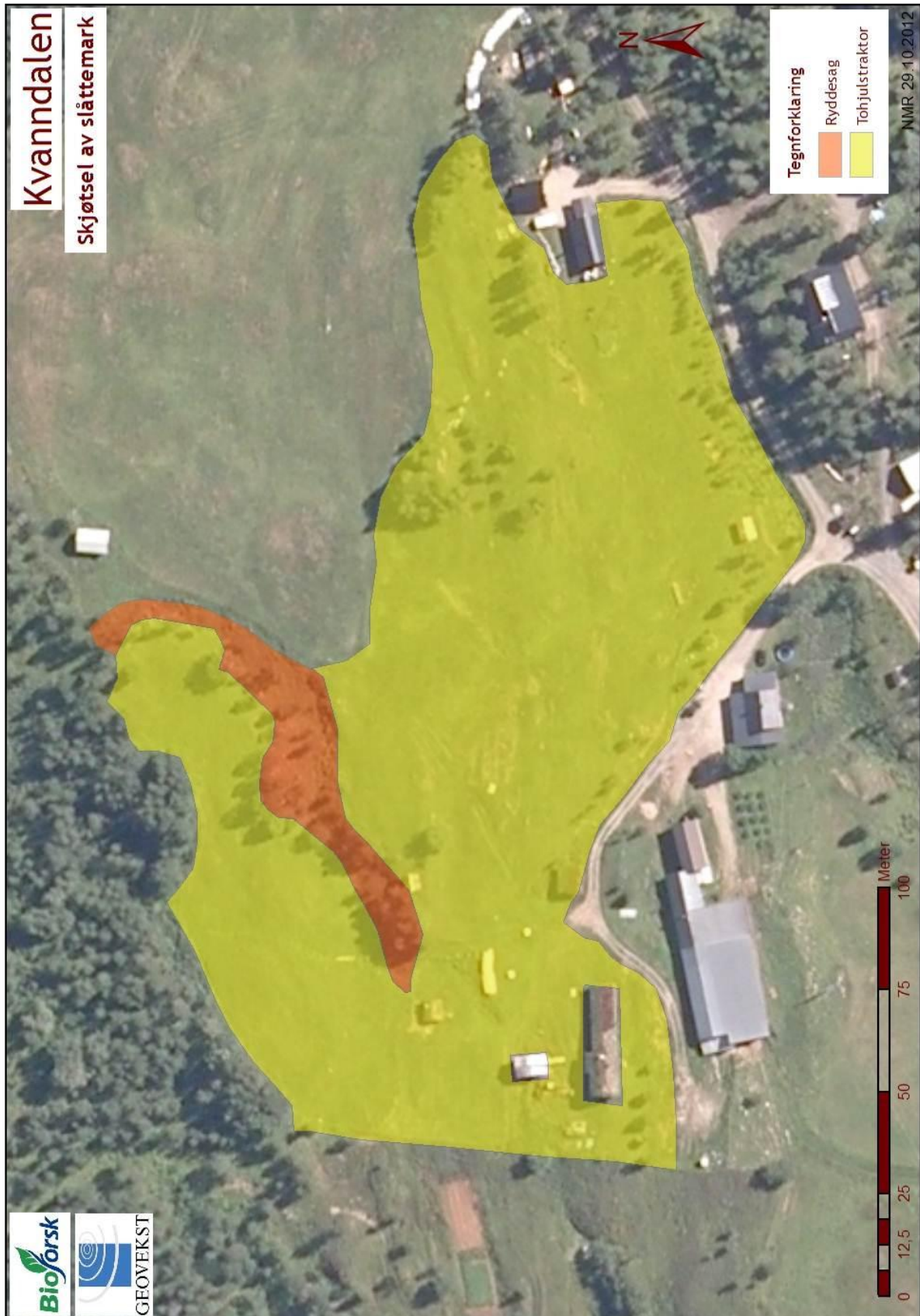
Vedlegg

Nr	Emne
1.	Ortofoto/kart
2.	Bilder
3.	Artsliste

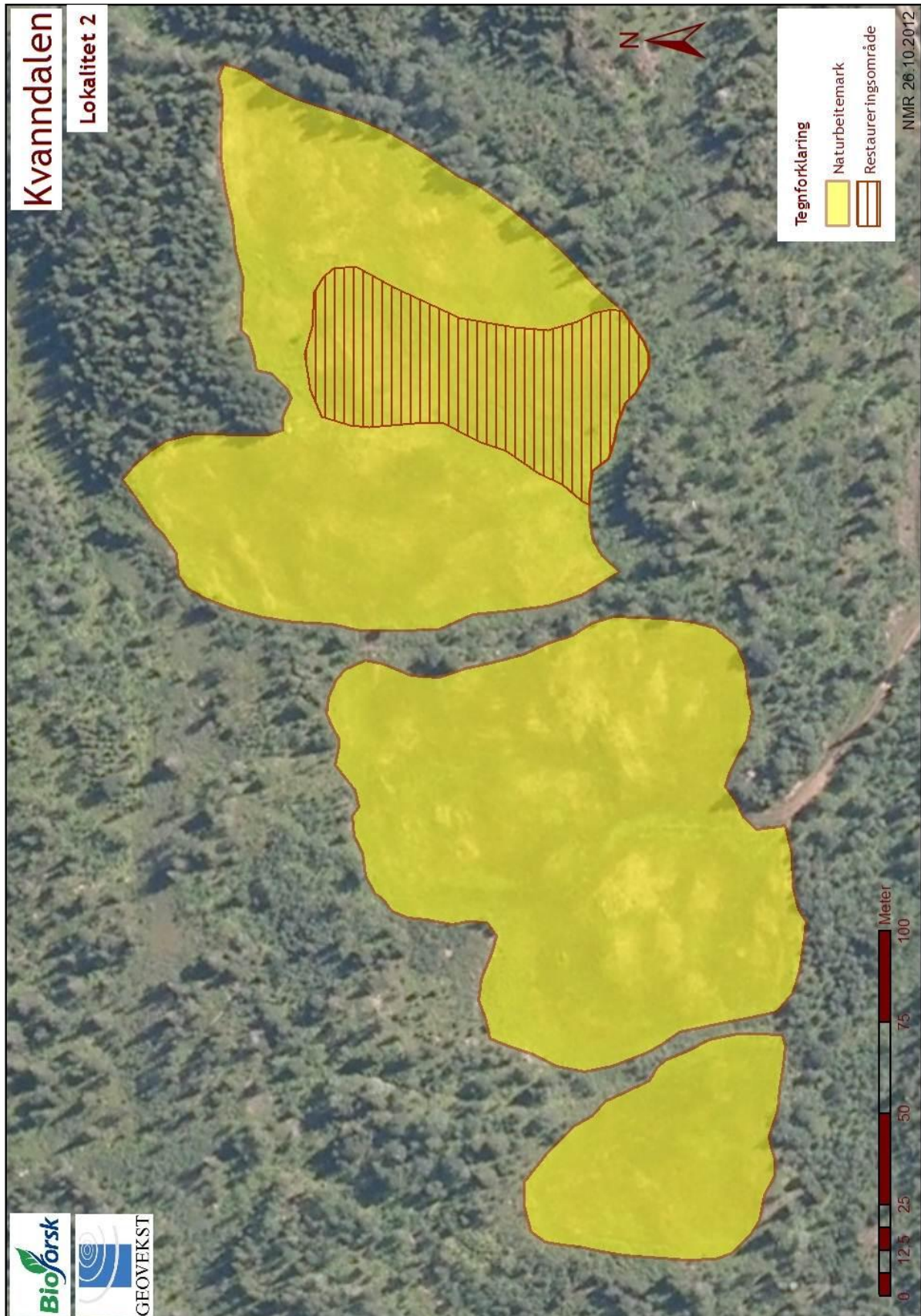
VEDLEGG 1 - Ortofoto/kart

Figur 1. Ortofoto med oversikt over lokalitet 1, slåttemark, på Kvanndalen gård.

Figur 2. Ortofoto med oversikt over utstyr anbefaling i slåtteåker. Et mindre område i bekkedalen i den nordlige delen av slåtteåker er veldig bratt og her anbefales det bruk av ryddesag mellom trærne. Resten av området kan slås med tohjulstraktor.

Figur 2. Ortofoto med oversikt over lokalitet 2, naturbeitemark, på Kvanndalen gård. Restaureringsområde markerer område i gjengroing der små oppslag av både bar- og lauvtrær sprer seg fra skogen i nord og øst.

VEDLEGG 2 - Bilder

Bilde 1. Lokalitet 1. Vestre siden av slåttemarka. Bilde tatt oppover fra gårdsbygninger i sør. UTM33, 0486092 7360403. Foto: Maja S. Kvalvik

Bilde 2. Lokalitet 1. Slåttemarka fra nord om bekkedalen med blomstrende skogstorkenebb, engsyre, engsoleie og harerug i forgrunnen. Bilden er tatt med utsikt vestover. UTM33, 0486145 7360486. Foto: Annette Bår.

Bilde 3. Lokalitet 1. Frødig bekkedalen nord i slåttemark. Her er veldig bratt, og ryddesag er anbefalt til slåtten. UTM33, 0486165 7360477. Foto Marit Dyrhaug (2010)

Bilde 4. Lokalitet 1. Slåtteeeng med svært mye småengkall rundt gammeltunet. UTM33, 04866078 7360392. Foto: Marit Dyrhaug (2010)

Bilde 5. Lokaltet 2. Beitemarka med beitende spælsau. I førgrunnen vokser blant annet sølvbunke, engkvein, skogstorkenebb, engsoleie, følblom. Prakhjelm stikker opp ved utkanten av beitemarka. UTM33, 0486664 7360616. Foto: Maja S. Kvalvik

Bilde 6. Lokaltet 2. Beitemarka er oppdelt i tre og mellom de tre arealene ligger gamle grøfter som nå dekkes av høyvokste og mer næringskrevende urter og gras, samt både laubbusker, lauvtrær og bartrær. Bilde tatt i det midtre arealet med utsikt østover. UTM33, 0486658 7360670. Foto: Maja S. Kvalvik

Bilde 7. Lokaltet 2. Fuktigere, næringsrikere område lengst i øst av beitemarka. Dominerende arter er skogstorkenebb og tirlitunge. Her finnes og mange små oppslag av bjørk, selje og noe planta gran som spredt seg fra skogen i øst. UTM 33, 0486796 7360699. Foto: Maja S. Kvalvik

VEDLEGG 3 - Artsliste

Norsk Navn	Vitenskaplig navn	Slåttemark lok. A	Naturbeitemark lok. B
Ballblom	<i>Trollius europaeus</i>	x	
Bekkeblom/ Soleihov	<i>Caltha palustris</i>	x	
Bergveronika	<i>Veronica fruticans</i>	x	
Bjørk, -Dun	<i>Betula pubescens</i>		x
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>	x	x
Blåklokke	<i>Campanula rotundifolia</i>	x	
Blåkoll	<i>Prunella vulgaris</i>		x
Einer	<i>Juniperus communis</i>	x	
Enghumleblom	<i>Geum rivale</i>	x	
Engkall Små-	<i>Rhinanthus minor</i>	x	x
Engkvein	<i>Agrostis tenuis</i>	x	x
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>	x	
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>	x	x
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>	x	x
Fiol Fjellfiol	<i>Viola biflora</i>	x	
Fiol Lifiol	<i>Viola canina ssp. nemoralis</i>		x
Fiol sp.	<i>Viola sp.</i>	x	
Fjelltimotei	<i>Phleum alpina</i>	x	
Forglemmegei sp.	<i>Myosotis sp.</i>	x	x
Fugletelg	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	x	
Følblom Vanlig	<i>Leontodon autumnalis</i>	x	x
Gran	<i>Picea abies</i>		x
Groblad	<i>Plantago major</i>	x	
Gråurt Seter-	<i>Omalotheca noevegica</i>	x	
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	x	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	x	x
Høymole Vanlig	<i>Rumex longifolius</i>	x	x
Jonsokblom Rød	<i>Silene dioica</i>	x	
Jordbær Mark-	<i>Fragaria vesca</i>	x	
Kattfot	<i>Antennaria dioica</i>		x
Karve, vanlig	<i>Carum carvi</i>	x	
Krypsoleie	<i>Ranunculus repens</i>	x	x
Kvassdå	<i>Galeopsis tetrahit</i>	x	
Kvitkløver	<i>Trifolium repens</i>	x	x
Legeveronika	<i>Veronica officinalis</i>	x	x
Løvetann sp.	<i>Taraxacum sp.</i>	x	
Marikåpe Eng-	<i>Alchemilla subcrenata</i>	x	
Marikåpe, -Fløyel	<i>Alchemilla glaucescens</i>		x
Marikåpe, -Skar	<i>Alchemilla wichurae</i>		x
Marikåpe sp.	<i>Alchemilla sp.</i>	x	

Norsk Navn	Vitenskaplig navn	Slåttemark lok.	Naturbeitemark
		A	lok. B
Marimjelle sp.	<i>Melampyrum</i>	x	
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>	x	
Markrapp	<i>Poa trivialis</i>		x
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>	x	x
Myrfrytle	<i>Luzula sudetica</i>	x	
Myrmjølke	<i>Epilobium palustre</i>		x
Ormetelg	<i>Dryopteris filix-mas</i>	x	
Prestekrage	<i>Chrysanthemum</i>	x	
Rapp Engrapp	<i>Poa pratensis</i>	x	
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	x	x
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>		x
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>	x	
Selje sp.	<i>Salix sp.</i>		x
Setergråurt	<i>Gnaphalium norvegicum</i>		x
Seterstarr	<i>Carex brunnescens</i>		x
Siv Trådsiv	<i>Juncus filiformis</i>	x	
Skogørkvein	<i>Calamagrostis purpurea</i>	x	
Skogstjerne	<i>Trinetalis europeae</i>	x	
Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>	x	x
Skrubbær	<i>Chamaepericlymenum suecicum</i>	x	
Sløke	<i>Angelica sylvestris</i>		x
Slåttestarr	<i>Carex nigra</i>		x
Småsyre	<i>Rumex acetosella</i>	x	x
Starr Gråstarr	<i>Carex canescens</i>	x	
Starr Slirestarr	<i>Carex vaginata</i>	x	
Starr Slåttestarr	<i>Carex nigra</i>	x	
Stjerneblom Gras-	<i>Stellaria graminea</i>	x	
Stjerneblom Skog-	<i>Stellaria nemorum</i>	x	
Stornesle	<i>Dioica urtica</i>	x	
Sumphaukeskjegg	<i>Crepis paludosa</i>	x	
Sumpmaure	<i>Galium uliginosum</i>	x	
Sveve sp.	<i>Hieracium sp.</i>	x	
Sølvbunke	<i>Dechampsia cespitosa</i>	x	x
Teiebær	<i>Rubus saxatilis</i>	x	
Tepperot	<i>Potentilla anserina</i>	x	
Timotei	<i>Phleum pratensis</i>	x	x
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>	x	x
Toppklokke sp.	<i>Campanula glomerata</i> ssp. ?	x	
Trollurt	<i>Circaea alpina</i>	x	
Trådsiv	<i>Juncus filiformis</i>		x

Norsk Navn	Vitenskaplig navn	Slåttemark lok. A	Naturbeitemark lok. B
Tunarve	<i>Sagina procumbens</i>		x
Tyrihjelm	<i>Aconitum lycoctonum</i>	x	
Vanlig arve	<i>Cerastium fontanum</i>	x	x
Øyentrøst sp.	<i>Euphrasia</i> sp.	x	
Øyentrøst Beite-	<i>Euphrasia stricta</i> var <i>tenuis</i>	x	
Åkersnelle	<i>Equisitum arvense</i>	x	x